

Ponència inaugural:
**LA CULTURA ESCOLAR I LA LLUITA PEL RECONeixEMENT I LA
REDISTRIBUCIÓ: IMPLICACIONS PER LA VIDA QUOTIDIANA EN ELS CENTRES
ESCOLARS**

Jurjo Torres
Universitat de La Corunya

El terme multiculturalisme destaca l'existència d'una societat en la que existeix conflicte entre comunitats que posseeixen cultures específiques que rivalitzen entre si, que no s'accepten mútuament, sinó que mantenen graus importants de conflicte i lluita per tractar de ser tingudes en consideració, per assolir un reconeixement positiu. L'aparició del concepte multiculturalisme respon a les estratègies que les societats desenvolupen per a respondre a la pluralitat i evitar la rivalitat i el conflicte entre comunitats culturals i polítiques que comparteixen un determinat territori.

Davant la diversitat cultural que caracteritzarà la trobada entre pobles i col·lectius socials que varen viure aïlladament, però que ara es veuen forçats i/o estimulats a conviure, la institució escolar pot optar per tres models diferents amb els que fer front a aquesta situació: 1) l'assimilació, 2) l'acceptació d'un pluralisme superficial, o 3) una educació multicultural crítica.

És imprescindible preguntar-se quin tipus de polítiques culturals i econòmiques són aquelles que permeten reconèixer identitats i valorar les diferències que no atempten contra els drets humans. Quelcom que comporta posar de manifest la contínua reelaboració de les identitats a través de mestissatges enriquidors o de processos d'interculturalisme; és a dir, assumir que les identitats són processos oberts, que han de servir per a enriquir a aquells altres col·lectius diferents amb els que es comparteix un territori. És imprescindible, per tant, mirar de conformar societats en les que el multiculturalisme no es basi en discursos i pràctiques essencialistes i que, al mateix temps, es visquin com un compromís per fer societats més justes i igualitàries.

El sistema educatiu en tots els seus nivells ha de posar atenció en els nivells d'intolerància que es poden arribar a promoure, en la mesura que s'oculten, distorsionen o difamen cultures, creences, costums, aspiracions de col·lectius humans, els membres dels quals tenen dret a conviure en qualsevol lloc d'aquest planeta.

Apostar per una educació multicultural crítica ens obliga a assumir un triple compromís: a) contribuir al reconeixement públic dels grups oprimits, lluitant contra el seu silenciament o la denigració de les persones que els integren sobre la base de distorsionar la seva història o exaltar només la cultura dels grups dominants; b) promoure la tolerància i el respecte mutu com a valors idiosincràtics de la ciutadania democràtica, i c) facilitar la comprensió de les situacions d'exclusió i marginació social destacant com les estructures econòmiques i polítiques generen i reproduïxen aquestes situacions, en la mesura, al mateix temps, que beneficien a uns col·lectius, en perjudiquen d'altres.

Plantejar-se una filosofia educativa obliga tanmateix a prendre en consideració les possibilitats que ofereix el marc legislatiu que ordena el Sistema Educatiu. La nova Llei Orgànica de Qualitat de l'Educació és previsible que condicioni de manera important el treball dels centres escolars també en aquesta línia de treball de compromís amb els col·lectius socials immigrants.

No podem ignorar que el govern del Partit Popular està entestat en una radical reestructuració del sistema educatiu, conforme a les dues grans línies ideològiques que dominen en el seu interior: la neoliberal i la conservadora.

La reestructuració neoliberal marca la nova Llei en el sentit d'accentuar l'acceleració de la conversió del sistema educatiu en un mercat. Les polítiques de privatització i d'elecció de centres

QUART SIMPOSI: LENGUA, EDUCACIÓ I IMMIGRACIÓ El tractament de la diversitat: qüestions organitzatives

prenen una nova empenta, la qual cosa incita a desvirtuar les institucions educatives fins a arribar a convertir-les en clubs.

La ideologia conservadora del Partit Popular és la que explica l'obsessió pel control dels continguts que es treballen a les aules. No hem d'oblidar l'obsessió per revisar els continguts mínims de totes les àrees de l'Educació Secundària Obligatòria i el Batxillerat i la que ja anuncien, de l'Educació Primària i de les noves matèries de l'ESO.

Mirar de controlar els continguts, prenent imposar un "coneixement oficial" és quelcom que pot condicionar el treball a les aules fins extrems molt importants, especialment si tenim present que en al LOCE ja declaren que prenen accentuar els processos d'avaluació externs del Sistema Educatiu.

L'aposta per una política d'estàndards per a avaluar el treball del professorat i de l'alumnat en les diferents àrees i assignatures del currículum que portarà endavant el nou Institut Nacional d'Avaluació i qualitat del Sistema Educatiu (Art. 94), a més de suposar un major control per part de l'Administració, és molt probable que acabi dictant als centres els continguts i quines perspectives d'aquests són les que valen la pena.

El llenguatge de l'estandardització, amb el que funcionarà aquest Institut, sembla voler indicar una preocupació per les dimensions d'equitat i justícia social, assegurant que totes les nenes i nens reben la mateixa educació. Però darrera d'aquest tipus de propostes s'amaga una altra filosofia completament diferent. Una ideologia que aposta per un major control i jerarquització del sistema educatiu. Les polítiques d'estàndards construeixen una estructura molt jeràrquica de poder i acaben promovent una forta dualització en el sistema escolar, amb centres escolars que acaben acollint als bons estudiants i centres en els que es concentra l'alumnat més problemàtic i que acostuma a pertànyer a famílies treballadores, a ètnies minoritàries sense poder i immigrants pobres.

Hi ha tres grans transformacions que tenen lloc quan les administracions opten per polítiques de control basades en metodologies d'avaluació sobre la base d'indicadors o estàndards de qualitat.

1.- Es produeix un desplaçament en l'eix de la presa de decisions. Les resolucions sobre l'ensenyament i l'aprenentatge són decidides, en gran part, al marge de les comunitats escolars concretes, sense la participació del professorat, de l'alumnat i tampoc de les seves famílies. Apareixen els experts, tècnics de l'Administració usurpant i reduint el govern democràtic dels centres escolars.

2.- S'acaba estructurant el sistema educatiu segons dimensions de classe social, ètnia i religió, ja que les decisions tècniques i polítiques condicionaran els continguts culturals que es treballin a les aules, així com les estratègies metodològiques i les pròpies formes d'avaluació dels aprenentatges. Sorgeix una educació per a les èlits i una educació per a les minories i grups socialment desfavorits.

3.- El fort control extern dels centres que produeix l'estandardització contribueix, tanmateix, a incrementar el burocratisme.

Convé estar alerta sobre les polítiques d'avaluació basades en estàndards, ja que amb facilitat poden ocultar finalitats no sempre clarament explicades, com la de servir d'estratègia per a promoure que les institucions escolars treballin determinats continguts culturals i des de certes perspectives o valoracions; o sigui, poden facilitar processos d'adoctrinament, en incorporar en els tests d'avaluació que l'alumne hagi de respondre a determinades temàtiques amb una interpretació concreta.

Amb una política d'estàndards com la que es proposa a la nova Llei és molt probable que el que veníem denunciant com a greus silencis en el currículum (les veus de les dones sense poder, de les classes treballadores, de les persones amb minusvalies psíquiques i físiques, de les ètnies minoritàries sense poder, de les nacions sense Estat, les cultures homosexuals, les veus del tercer món, les cultures juvenils, altres concepcions religioses diferents del catolicisme, l'ecologisme...) s'accentuin encara més.

QUART SIMPOSI: LENGUA, EDUCACIÓ I IMMIGRACIÓ

El tractament de la diversitat: qüestions organitzatives

L'èxit d'aquestes polítiques conservadores de control dels continguts dependrà de com aconseguen convèncer la població que aquestes mesures "tècniques" no tenen res a veure amb ideologies i valors, amb fomentar més un determinat tipus de coneixements, procediments, actituds i valors en comptes d'uns altres.